

WERELD VAN MARRONKUNSTENAARS VERLIEST EEN VEELBELOVENDE COLLEGA

Door: André N. Mosis

Inleiding

Naar aanleiding van het plotselinge overlijden van de Marronkunstenaar Sten Pieka op 27 juli 2005 wil ik in het kort ingaan op de ontwikkeling van de moderne Marronkunst en de plaats die Sten Pieka daarin heeft.

Dat in de Marroncultuur kunst ingebed is in het dagelijkse leven, mag bekend verondersteld worden: Houtsnijwerk- en kalabasmotieven, textielkunst, traditionele bouwstijl en haarvlechtkunst. Over de traditionele kunst van de Marrons zijn al diverse boeken geschreven. De vakmensen uit de Marronsamenlevingen, die van generatie op generatie een traditionele scholing kregen om de talrijke symbolen te verwerken in allerlei gebruiksvoorwerpen, waren ware kunstenaars. Opvallend zijn de kleurschakeringen, de symmetrie en de precisie waarmee gewerkt werd. Hun vakmanschap was meesterschap. Zij gaven aan het werk hun inspiratie mee, waarop een volgende generatie weer voortborduurde.

De dammers, gemaakt door Sten Pieka (Foto: André R.M. Pakosie)

Ook westerse invloeden, die mogelijk vanaf begin vorige eeuw fragmentarisch hun intrede deden, kregen binnen de Marronsamenleving een symbolische waarde. Een mooi voorbeeld is het verhaal over een

anoniem gebleven lid van de Aluku Marrongemeenschap. Hij tekende op een plank twee klauwen, en bevestigde deze op een paal langs de oever van de Lawa rivier nabij het dorp Odun. Het bord was bedoeld als waarschuwing voor de niet-Aluku Marrons, die in het woongebied van de Aluku kwamen werken. Deze man wilde met zijn bord aangeven dat betreden van het vijandige gebied niet zonder consequenties was. Het symbool kreeg al gauw de naam van 'Ngonini nangaa of Agaamu nangaa', klauwen van de arend.

Een teken dat naar iets verwijst, is overigens geen onbekend fenomeen in de symmetrische kunst van de Marrons. Gebruikte beelden, symbolen en motieven verwijzen naar religieuze zaken en worden ook in een religieuze context gebruikt. Maar er zijn ook tekens, die verwijzen naar emoties, beeldspraken en (natuurlijke) verschijnselen.

Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw werd het isolement doorbroken waarin de Marronsamenlevingen tot dan verkeerden. Steeds meer westerse invloeden deden hun intrede in de traditionele cultuur, zoals radio en buitenboordmotoren. Ook kwamen de Marrons in Paramaribo in aanraking met de westerse kunst: Schilderwerken op papier en doek, andere materialen én het tentoonstellen van kunst. In de jaren 1975 zette André Pakosie in Paramaribo het kunstcollectief stichting Tembe op die traditionele kunst van de Marrons promootte.

Westerse kunstvormen

Wat betreft de Ndyuka kan voorzichtig gesteld worden dat zij rond 1958 begonnen te experimenteren met westerse kunstvormen. Primeur in deze is Majo Ajentoena, toen werkzaam bij de in oprichting zijnde archeologische dienst onder leiding van dr. Geijskes. Het is bekend dat Majo uit de vrije hand stillevens, landschappen en menselijke figuren natekende. Ook Lowan Pinas, August Miniti, Alúku Asidan en Akoese Gazon tekenden zonder dat zij een westerse opleiding genoten. Zij kunnen tot de eerste pioniers op dit gebied gerekend worden, maar helaas hebben zij hun tekentalenten niet verder ontwikkeld.

In dit rijtje mag een zekere Maibesi Babé niet ontbreken. Hij was een jongen uit Diitabiki met een beperking. Door zijn slechthorendheid kon hij niet op een normale manier contact leggen met andere kinderen. Vanaf de jaren 60 tot medio 70 van de vorige eeuw leerde hij zichzelf de westerse tekenkunst aan. Maibesi tekende in principe alles uit zijn omgeving verhoudingsgewijs juist. In de eerste helft van de jaren zeventig verruilde hij het binnenland voor Paramaribo, mede om zich verder te bekwamen in het tekenen. Helaas is dat niet gelukt, omdat hij op vrij jonge leeftijd stierf. Tot op vandaag is op Diitabiki altijd wel een autodidactische tekenaar te vinden die in de voetsporen van Maibesi treedt.

Eerste generatie westers georiënteerde Marronkunstenaars

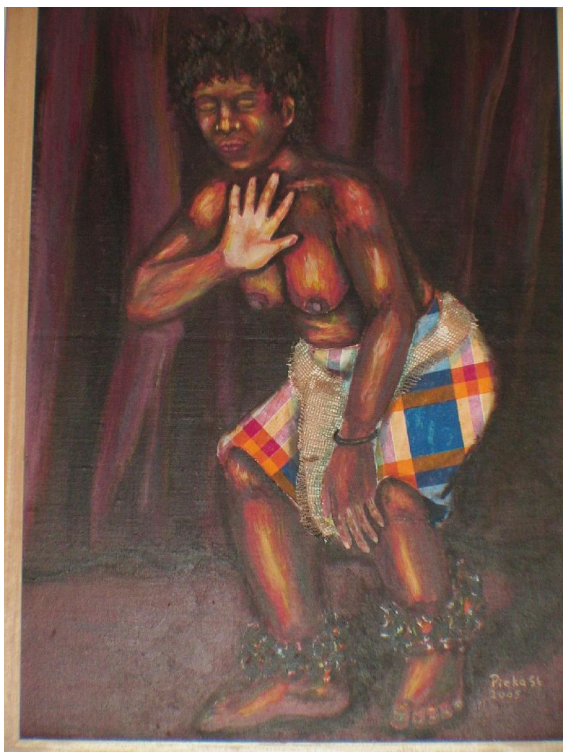
In Paramaribo kwamen in de jaren zeventig van de vorige eeuw verschillende westers georiënteerde kunstenaars op van Marron komaf.

Bekend werden in de periode 1970-1988, Roy Adelaar, Manuel Stuart, Lobi Cognac, Desi Fonkel, Pakila Kani, Pansa Obé en ikzelf onder de naam Kingbotho.

Met mijn toegepaste opleiding begon ik toen kunstwerken te maken waarin duidelijke elementen verwerkt zijn uit de Marroncultuur. Mijn werken hebben zeer zeker de drempel verlaagd voor de Marronkunstenaars uit die periode en de daarop volgende generatie kunstenaars.

De tweede generatie westers georiënteerde Marronkunstenaars

De tweede generatie westers georiënteerde Marronkunstenaars ontwikkelde zich vanaf 1989 vrij snel. Marcel Pinas, Dennis Boodoe en wijlen Sten Pieka zijn bekende Marronkunstenaars met voortreffelijke moderne kunstwerken waarin de Marronaspecten niet ontbreken. Elementen uit de Marroncultuur die met ondergang bedreigd worden, leggen zij in hun werken vast voor het nageslacht. Elk van deze kunstenaars heeft zijn eigen sterke kant en voorkeur. Gelet op de keuzes van thema's, kleurgebruik en taferelen, hebben zij echter wel iets met elkaar gemeen. Alle drie zijn namelijk goed opgeleid en hun verfijnde kunstwerken verrijkten al menige tentoonstelling in Suriname. Sten Pieka legde een grote collectie aan van beeldhouwwerken en schilderijen.

Links: Sten Pieka's Sisi Awasu en rechts: Gaanmma Dolina (Foto: André R.M. Pakosie)

Afscheid

Sten Pieka heeft zijn geliefde kleurrijke wereld te vroeg verlaten. Hij overleed vrij plotseling op 27 juli 2005. Hij was een kunstenaar die zijn eerste stappen op het gebied van de schilderkunst in zijn moedersdorp Loabi zette, en die zich in Paramaribo verder ontwikkelde tot een veelbelovende kunstenaar. Hij gebruikte diverse stijlen en materialen, olieverf, acryl, pastel, waterverf, houtskool, inkt en potlood. Hij experimenteerde ook met verschillende technieken, waarbij hij textiel, natuurproducten en verf combineerde. Het werk van Sten Pieka wordt getypeerd als realistisch en figuratief. In de afgelopen jaren legde hij zich ook toe op de beeldhouwkunst. Met name zijn mahoniehouten beelden zijn opvallend.

Sten Pieka is er niet meer. Alleen zijn bezielde werken blijven achter. Wij zullen hem blijven gedenken als een veelzijdige kunstenaar, een gedreven realistische en figuratieve kunstschilder met gevoel voor perfectie, een beeldhouwer, fotograaf, filmer en documentalist. Een mens die zich met hart en ziel inzette voor de gemeenschap.

Baala Sten , a tjali fu goontapu.